

Ongeluk kerncentrale Tsjernobyl april 1986: chronologie en gevolgen tot heden **Herman Damveld, zelfstandig onderzoeker en publicist, 8 april 2026**

We lezen vaak dat de gevolgen van het ongeluk in april 1986 met de kerncentrale in Tsjernobyl in Oekraïne wel meevallen. Echter, 200.000 vierkante kilometer land werd radioactief besmet; 350.000 mensen werden geëvacueerd; het totaal aantal doden door dit ongeval liep in de duizenden, maar is niet exact bekend. De economische schade was zo'n 650 miljard euro.¹ De reactor brandde 11 dagen en van de vrijgekomen radioactiviteit sloeg 36% neer in Oekraïne, Rusland en Wit-Rusland, terwijl 53% terecht kwam in de rest van Europa; de overige 11% daalde neer in de rest van de wereld, blijkt uit een op 29 augustus 2023 verschenen analyse.²

In 2005 berekende het IAEA dat 4.000 mensen gestorven waren door de stralingsbelasting van Tsjernobyl.³ De Duitse afdeling van Artsen voor Vrede (IPPNW) noemde in 2006 zo'n 10.000 tot 25.000 extra doden door kanker.⁴ Dr. Ian Fairlie, consultant Radioactiviteit en Milieu, rekende in 2016 voor dat het om 40.000 extra doden zou gaan.⁵ In januari 2018 hadden 1,8 miljoen mensen in Oekraïne de status van stralingsslachtoffer, waarvan 377.589 kinderen. De regering van Oekraïne betaalde in 2019 een uitkering aan 36.000 weduwen van mannen die gestorven waren als gevolg van het ongeluk in Tsjernobyl.⁶ Van de 860.000 jonge mensen die ingezet werden bij opruimwerkzaamheden, de zogeheten liquidatoren, waren er in 2011 al 112.000 tot 125.000 overleden: het sterftcijfer lag vijf keer zo hoog als bij leeftijdsgenoten, blijkt uit gegevens uit 2020.⁷

De Duitse organisatie Artsen voor Vrede hield op 7 maart 2026 een conferentie over de gevolgen van de kernongevallen Tsjernobyl en Fukushima.⁸ Daar gaf Alexenko, directeur van het Onafhankelijk Instituut voor Stralingsveiligheid in Minsk in Wit-Rusland, een lezing over zijn onderzoek over cesium bij kinderen. De afgelopen 12 jaar zijn zo'n 300.000 kinderen onderzocht. Bij 50% van de kinderen werd vastgesteld dat ze in hun lichaam meer cesium hebben dan volgens de stralingsnorm aanvaardbaar is.

Tsjernobyl was veilig

Toen de kerncentrale Tsjernobyl-4 in 1983 in bedrijf kwam, was niet goed onderzocht hoe de turbine zou reageren op een storing. Om dat te weten te komen moest een test uitgevoerd worden. Dat gebeurde in de nacht van 25 op 26 april 1986 en was het begin van het ongeluk. Dat zo'n groot ongeluk kon gebeuren, kwam voor de kernindustrie geheel onverwacht. Een voorbeeld. In december 1983 stond in het blad Atomwirtschaft, een uitgave van de Duitse kernindustrie, een artikel over dit type kerncentrales. Daarin stond dat deze kerncentrales zeer betrouwbaar zijn, bestand tegen orkanen, aardbevingen en neerstortende vliegtuigen.⁹ In de visie van de kernindustrie was Tsjernobyl daardoor veilig.

De sarcofaag

Na de ramp met Tsjernobyl-4 wilde men de andere drie kerncentrales zo snel mogelijk weer in bedrijf nemen. Om de lozing van radioactiviteit zoveel mogelijk te stoppen maakte men een bouwwerk: de sarcofaag. De sarcofaag bleek niet zo stevig als men aanvankelijk hoopte. Onder invloed van radioactiviteit en vocht brokkelde het gebouw af. Daarom werd een tweede sarcofaag gebouwd om de eerste heen. De nieuwe omhulling was in november 2016 klaar.^{10 11}
^{12 13 14 15} Op 14 februari 2025 werd deze tweede sarcofaag beschadigd door een Russische drone-aanval. Er ontstond brand die drie weken duurde.¹⁶ Op 18 september 2025 bleek dat volgens het ontwerp de sarcofaag wel bestand was tegen tornado's of aardbevingen, maar dat het ontwerp geen rekening had gehouden met drones of raketten.¹⁷ Reparatie van de schade kost zo'n 500 miljoen euro en is in 2030 klaar, bleek op 26 maart 2026.¹⁸

Tsjernobyl dwarsboomde de bouw van kerncentrales in Nederland

De Nederlandse regering koos na veel discussie op 24 januari 1986 drie plaatsen voor de vestiging van nieuwe kerncentrales: Borssele, Eemshaven en Maasvlakte.¹⁹ De Tweede Kamer was in meerderheid voor, maar vroeg op 21 april 1986 meer informatie over het risicobeleid.²⁰ Hierover stuurde de toenmalige milieuminister Winsemius op 25 april 1986 een brief. Het Kamerdebat met de definitieve beslissing over de locaties zou, zo stelde de minister voor, op 6 mei 1986 plaatsvinden. Maar in de nacht van 25 op 26 april 1986 gebeurde het ongeluk met de kerncentrale in Tsjernobyl. Na enkele dagen bereikte de radioactieve wolk Nederland. De regering besloot op 1 mei het debat over de nieuwe kerncentrales niet door te laten gaan.²¹ Op 2 mei 1986 kwamen de radioactieve stoffen uit Tsjernobyl ons land binnen. Met regenbuien op 3 en 4 mei 1986 sloegen radioactieve deeltjes neer op de grond.²² De koeien moesten op 3 mei 1986 op stal, omdat het gras te radioactief was. Op 7 mei werd ook besloten de spinazie door te draaien.²³ De Tweede Kamer besloot eveneens op 7 mei 1986 de besluitvorming over nieuwe kerncentrales op te schorten.²⁴ Het duurde tot 2021 voordat de bouw van kerncentrales weer serieus op de agenda kwam.²⁵

¹ Astrid Sahn, <https://www.owep.de/artikel/25-25-jahre-nach-tschernobyl-umweltbewusstsein-und-umweltpolitik-im-heutigen-weissrussland>, maart 2011. <http://www.chernobylcongress.org/home.html>, februari 2016.

<http://www.chernobylgallery.com/chernobyl-disaster/timeline/>, gegevens tot en met 2018.

<http://www.chernobylgallery.com/chernobyl-disaster/news/>, gegevens tot eind 2019.

Chernobyl: History of a Tragedy, Serhii Plokyh, Penguin (2019), 432 pages, 30 december 2019, in:

<http://balticworlds.com/the-chernobyl-disaster-from-the-explosion-to-the-closing-of-the-plant/>.

https://www.greenpeace-energy.de/fileadmin/docs/pressematerial/Hinkley_Point/200424_FOES_Kosten_Tschernobyl.pdf, 24 april 2020.

<https://www.nature.com/articles/s41598-020-68736-2#Abs1>, 16 juli 2020.

² <https://www.ippnw.de/index.php?id=13&expand=14406&cHash=5ceef37be0f2d2693d1f1f9d40d82b69>, 29 augustus 2023.

³ <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/chernobyl-true-scale-accident>, 5 september 2005.

⁴ https://www.ippnw.de/no_cache/startseite/artikel/de/nur-50-tote-durch-tschernobyl.html,

6 april 2006.

⁵ http://www.tschernobylkongress.de/fileadmin/user_upload/T30F5/F1_Fairlie_web_final.pdf, 26 februari 2016.

⁶ Kate Brown, Manual for Survival, <https://www.penguin.co.uk/books/309/309235/manual-for-survival/9780241352069.html>, 12 maart 2019.

⁷ <https://www.ippnw.eu/en/nuclear-energy-and-security/artikel/637453f95eb4c7fbb68bdd74b0a7b729/chernobyl-is-burning.html>, 24 april 2020.

⁸ <https://www.ippnw.de/atomenergie/tagung.html>, 7 maart 2026.

¹³ H. Born, KERNENERGIE IN DER SOWJETUNION, in Atomwirtschaft, december 1983, p. 645-649.

¹⁴ David R. Marples, THE SOCIAL IMPACT OF THE CHERNOBYL DISASTER, Londen, UK, 1988.

¹⁵ V.A. Kurnosov e.a., DESIGN OF SHELTER - EXPERIENCE OF PLANNING AND CONSTRUCTION; OECD Documents, "Sarcophagus Safety '94; The State of the Chernobyl Nuclear Power Plant Unit 4", Proceedings of an International Symposium, Zeleny Mys, Chernobyl, Ukraine, 14-18 maart 1994, Nuclear Energy Agency (OECD), Paris, juni 1995, p 243-251.

¹⁶ V.A. Kurnosov e.a., STATUS OF BUILDING STRUCTURES OF "SHELTER"; in Ref 15, p 262-272.

¹⁷ V.A. Kurnosov e.a., DESIGN OF SHELTER - EXPERIENCE OF PLANNING AND CONSTRUCTION 1986; p 243-251.

¹⁸ V.A. Kurnosov e.a., STATUS OF BUILDING STRUCTURES OF "SHELTER"; in Ref 15, p 262-272.

¹⁵ <https://www.technischweekblad.nl/nieuws/nieuwe-overkapping-tsjernobyl-bijna-klaar>, 25 november 2016.

<https://www.mammoet.com/news/2016/mammoet-completes-installation-of-new-safe-confinement-in-chernobyl/>, 11-2016.

¹⁶ <https://www.greenpeace.org/ukraine/en/news-en/5404/statement-on-the-anniversary-of-the-russian-attack-on-the-new-safe-confinement-at-chornobyl/>, 14 februari 2026.

¹⁷ <https://www.world-nuclear-news.org/articles/chernobyls-giant-shelter-may-never-return-to-original-state>, 18 september 2025.

¹⁸ <https://world-nuclear-news.org/articles/assessment-completed-of-chernobyl-shelter-repair-works>, 26 maart 2026.

¹⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 18830, nrs 46-47, p 7, 27 januari 1986.

²⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, UCV 60, 21 april 1986, p 1.

²¹ Brief E/EK, 386/II/0545, 1 mei 1986.

²² <https://www.rivm.nl/straling-en-radioactiviteit/stralingsincidenten-en-kernongevallen/tsjernobyl>.

²³ Vestigingsplaatsen voor kerncentrales, 18830, nr.56, 7 mei 1986; Ministerie VROM, Brief BSG 86-33, 15 mei 1986.

²⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 26, 7 mei 1986, 74ste vergadering, p 4972.

²⁵ <https://www.kabinetformatie2021.nl/documenten/publicaties/2021/12/15/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-voortkijken-naar-de-toekomst>, 15 december 2021.